

Interview 13: Yazi Dogo, Sarkin Wasan Kwaikwaiyo

Yazi Dogo (YD): E, aikin hannu yana nan yana tabarbarewa. Tabarbarewa shi ne yana nan yana facewa. Tun da aka hwar a ce a kawo wannan an kawo shi daga *Japon* ko daga *Chine*, ko kuma ga *machine* mai yi, ki ji daga nan abu ya hwa... mutane sai suka bar wahala, ganin suke wahala ce. Ga abu kya ga kama yanzu in ki dauki, mi zan dauka? E. Kama in ki dauki masu aikin fata, da da hannu suke dumkin takalmi ko aikin santin. Amma yanzu an ka musu *machine* da ka zo kirrrrr, minti daya ta dumke maka. Wancan ko na hannu ka tsaya kwana biyu kwana ukku kana yin abinka a hankali. In ka yi ka gaji ka aje, gobe kuma ka dauko ka yi kana yi kana dubawa in ya yi kyau. To wannan duk ya face yanzu. Ke ga yanzu kama in kika dauko zane irin na da, zane na da kama wanda muke ce ma *cottonnade* na kada wanda mata suke yin zane da hannu aka yi saka ta galgajiya aka dumka shi. Wannan zanen sun face tun da yanzu akwai atamfa. Atamfa ta sa zannuwan gargajiya sun face.

Takalmi yanzu takalmin gargajiya sun face. Saya akai sai dai ga *Italie*. Takalmi sai ka iske 'a takalmi sai *Italie*'. Su ko namu na gargajiya suna da anfani da yawa. Tun da yanzu ai *Italie* duk da iya takalminsu ban ga ba suna yin wasu takalmi nan da ake yi ana zuwa farauta. Wadanda masu zuwa farauta suke sawa. Wadanda ko ka taka kaya ba ka ji. Ko ka bugi dutsi ba ka ji. To ba su iya yi. Wa'annan kuma duk sun face. Yanzu ma akwai wani in ka ce mishi ga kudina je ka sayo min balla-ruuga. Sai shi ce mine ne balla-ruuga? Balla-ruuga wadansu irin takalmi ne su ma na 'yan hwarauta. Ke gani ko?

Duka wadannan abubuwan, yanzu ke gani ga shi nan yanzu hannunki ga shi nan kin sa *bracelet* ta, ta azurfa. Da ko ba a san wannan ba. Dingida aka sani. Da hannu ake yinta ita kuma, da Tsakiya. Mata suke yi su da kansu suna yin abinsu da ado da komi. Amma yanzu in dauko wata dingida ka kai ma mata e...mata *Ministre* ka ce wannan na kawo miki ga shi, yaddawa zata yi a gabanka ta ce mi zan yi da wannan salte. Ni ko a nau gani wannan dingida ta hi ma wannan *bracelet* taki ta azurhwa. Tun da ita ce a mu ita munka sani. Ita munka sani ita ce galgajiya.

Yanzu ki diba yarinya da ta tashi, sai ka ji an ce 'a zani *salon*' a gyara mini gashi. Sa'annan ko ai muna da kitso, kalmisa irin ta da wadda aka yi mai kyau tun da lokacin nan samari ma in sunka ga kitso mai kyau wani bi nan ake dibin in zaka neman macce, kana son mata da arme. Sai ka dube ta ka ce ta iya gar, gyara kanta. Tana kitso mai kyau. To yanzu sai ka je ka sa kanka cikin hulla nan a *salon* a yi ma wur wur wur, a yi ma wani burza burza burza ce an yi ma abin nan. Ke ga wannan duk ya face. Yanzu kitso irin na galgajiya sai yalla in an shiga kaye, za a samun mata wadanda sunka iya shi. Tun da nan, kuma ga 'yal karan tsada. Irin na yanzu. Jikka biyar. Can ko wani bi tsakaninsu ne, mata tsakaninsu suke yi ba sai an ba ...zo in yi, zo ki yi mini kitso ni kuma in ni, ki, kin fare ni ma in yi miki. Ba sai mun ba da kudi ba. Tsakaninsu ne mata suka yin abinsu. Ko kuma in ka tura yarinya ki je wurin wance a yi miki kitso sai ka ba ta 'yan kudi ba su kai ba su kawo ba ko kuma hatsi ...

Another person's voice: Wallahin Allah!

YD: ... Hatsi. In aka kare miki wannan ki ba da, ki ba mai kitso. Hatsi. Shike nan. Amma yanzu sai ka ji an ce ma zani *salon*, jikka goma, jikka ashirin da biyar, ina za a? Mm? Kuma ga shi in ki hito kanki, ke *Nigérienne* ce, kai kama kan Turawa, ihehehe! Bon, gargajiya ta, ta tahi! Ihahaha! Ai ma gashi burzai-burzai-burzai. Mm?

Ke ga yanzu kuma ga shi in aka zo cikin tufafi na na na gargajiya. Ni yanzu ke ga wadanga dan dai na rigai na saba da su, na sa ne amma ba dan ina jin dadi ba. Na hi son in sa kaya na gargajiya. Wani 'ya

shara ko wata yaj *Jallabiya*, in ji dafi. Amma wanga duk Turanci Faransawa shi suka ka muna. Shi ya sa yanzu in ina neman ‘ya shara, sai ko in na je kauye ko kuma daga kauye suna yi su kawo nan kasuwa Wadata a saida. Amma ga su nan sai ka ji an ce *maître tailleur*, ka kawo, ka sayo yadin jikka biyu ka kai dumki a ce ma sai ka biya jikka goma sha biyar. Dumki kurum, jikka goma sha biyar. Kai ko yadin jika biyu ne ka saye. Diba ki gani! Ihe! Dâ ina da wani telana na hannu, bai taba sanin *mashîn* ba. Amma da hannu yake yi. To wannan akwai, ni wani bi akwai, sai in sa ya yi mini riga, ba dan in sa ga jikina ba, dan in riketa haka in yi kallo. Tana da kyau. Ba kurum ba dan in sa ba. In miƙe ta haka in diba in ce ‘kai wannan riga ta yi kyau’. Da hannu. Sai ya yi kwana bakwai yana yi a hankali a hankali, in ya ga bai yi ba sai shi zare, shi sake.

A woman’s voice in Zarma: *To kwai me!*)

YD: To kuma lokacin nan in nis sa, a lokacinnan da in ni sayo sai a ce ‘kai wane, ina ka samu irin wannan riga? Ina ka samu irin wannan riga?’ Sai in ce ‘wani ya yi min ita.’ ‘Ina yake?’ In ce ‘ai yana Zendar. Yana Damagaram.’

Another male voice: ... Ina kwana? Ina gida?

YD: To yanzu komi sai a ce da gudu sai *Mashîn*, da gudu sai *Mashîn, Mashîn, Mashîn, Mashîn*. Ihehehe !

Ni yanzu ke ga a sanina, can garinmu Dogondutsi, na san mai saƙa guda. Yanzu ya bari, sai i... *Donc* yanzu in anka zo Dogondutsi, ina jin Dogondutsi ba a samun masaki ko guda. Babu sun bari. Sun bari tun da shi diyanshi ma ba su koya ba balle a ce su yi. Yana nan ma ya komo Yamai da zama. Tun da kowa ya ce ‘kai wahala ta saƙa. Ga atamfa ka je *Nitex* ka sayo nan da nan.’ ‘Ka je ga bazên nan ko ina iri iri wanda kake so ka zo ka say?’ *Donc complètement* su wadanga su sunka kashe gargajiya. Ha kayan kidi ma ba gargajiya sun hwarra sauyasu suna maida su na zamani. Na ga yanzu garaya wannan ko kuma abin nan, ha wani *accord* aka yi mata. Wannan kuma duk zamani ya kawo ake yi. Amma a kauye, inâ ! Ba ya yi! To a hankali ko in ba a yi hankali ba wata rana bacewa za shi ya. Sai ya zamanto ai akwai inda ake kaman kumbun na na garaya, na kwarya ne. To wata ran na tabbata da sai sun yi shi na leda. Ke gane ko?

(Int: Mm.) Sai a a a ce ba a yin na kwarya amma a yi kwarya ta leda. Yâu inâ gargajiya take? Ihehehe! Babu gargajiya wannan. Babu. (Int: Mhm). Mhm.

Eeee kayan gargajiya akwai doli, doli wandan da ko ma zamani ya sauya, doli a yi su. Su ne kama tufafin iskoki. Iska, bori. Ke ga iska ba yadda zaka yi ka yi mishi riga da atamfa. Sai dai sawayen nan ka bidâ. In babu ka nemi inda adda macce wadda ka yi ta saƙa ma su. Tun da su babu wani a ce a dauko abu na gargajiya. Suna da wani dan abinsu ana ce mishi kērē. Wani dan gatari gatari ne. Wannan doli sai maƙerin gargajiya yake yinshi. Amma bâ kâ kanshi wurin wata mashin ku ce ku yi min irinshi. Iskokin ma ba su so. Sai su ce ‘mu ba mu san wanga ba, sai a yi muna na gargajiya.’

Dâ akwai maganin gargajiya. Shi ma yana nan yana bacewa kadan-kadan. Da shi maganin gargajiya. Mine ne? Icce ne, ko wani abu ne, ko kuma wasu magangannu, ko wasu magagannu. E. Maganin gargajiya yana yiwa ko wani icce ne, sai an je daji a samo shi. Can dajin ma in anka same shi, yaya ake hidda shi? Hiddawa zaka yi haka kurum? A’ a akwai wataƙila magana da zaka yi kahin ka hidda in kana son maganin ya yi da kyau. Kuma magani in ka zo, lokacin nan in dai dâ ne, in aka ba ka shi aka ce wannan maganin kaza ne, to haka nan ne. Amma yanzu sai eee sauyen sauyen duniya ta kawo mutane ba su san komi ba sai a zo a debo a ce wannan, maganin kaza ne, a sha bai yi magani ba. To da sai ka ga an ba ka magani kama ciwon ciki, ciwon ciki ba wani abu mai wuya ba haka ga shi, da dan ina tune da wata

rana mun hito daga gona, tare da wâna suna nan, sai ciwon ciki ya kama ni, a hanya. Daga nan sai wan nau, wana guda sai ya ce, a huddo kunnan kalgo, wani icce ne, kunnan kalgo. Hiddo kunnan kalgo ba shi ya tamna ya haɗe miyon, yanzu yana bari. Aka hiddo kunnan kalgon, aka ba ni ni tamna, ni haɗe. Wallahi kama *sur place* nan da nan kama cira allura inji Hausawa. Ciwon cikin ya bari. To akwai shi da yawa da yawa. Yanzu ke ga kalgo an yi banza da shi. Sai ka ce ‘kai ni ka zuwa biɗa kalgo, ga *aspirine*, ga *nivaquine*, ga wani mine ne?’ *Donc* ke gani? Ita ma wannan wasu *aspirine*, wani *effergal*, wani mine ne ma iri iri, suna nan suna kashe magungunna na gargajiya, na dâ.

Eee, ni dai gâ abin da ni sani kuma gâ abin da ni yi shi dâ akwai mutane sai su ce ‘a wane, bai kamata ba ya yi aiki kaza.’ To ni kuma wata rana na ji kama ha cikin ma, dan yanzu kama in kika zo cikin, ee, kira, masu kira. Sai a ce ‘a ba kowa ya kamata ya yi kira ba. Sai wanda ya yi gado.’ To wannan gaskiya ne. Amma yadda ake dubin kira, shi ne a ba daidai ba. Sai a ce kama sai ta, sai bawa ko wani mine ne ke kira. Ba gaskiya ba ne. Ko annabawa sun, cikin annabawa ma an sami masu kira da masu saƙa, duka aikin hannu suna yi. Amma mu mi ya sa muke cewa ‘a kira bai, wane bai kamata ka yi kira ba. Wane bai kamata ka yi saƙa ba, wane bai kamata ka yi kiɗin kalangu ba, wane bai kamata ka yi kiɗin kaza kaza. Wannan duka mu mutane mu muka ka wannan abu.

Amma in anka duba cikin abubuwa da yawa, ke ga Hausawa akwai abubuwan da su suke yi wannan su suka yi gadon abunsu. In wani can, wani yare, kamar wani ko Bazabarme in ya shiga ya yi sai a ce ‘wanga nan ka yi dai amman bai yi ba kama na Bahaushe’. Sai shi ce ‘a ni ma koyawa ni yi. A, a, ba hannuna ba ne’. Kama akwai wasu kuma abubuwan da ko Zabarmawa in sunka yi, sai a ce, in Bahaushe ya yi sai a ce ‘a ba dai ba da na Zamarmawa.’ Ai ke ga ko cikin kayan kidi, kama kalangu, kalangu iri bi ne ai. Akwai kalangu na Hausa, akwai kalangu na Zabarmawa. Ke gani ko? Ke ga yanzu in kika dâuko àbînga shi, kayan kiɗin kokowa, kayan kiɗin ‘yan kokowa na Hausa ba dâi ba da kayan kidi na Zabarmawa. Su ma suna ‘yan kokowa amma kayan kiɗinsu ba dâi ba da na Hausawa. Ana iya a gane, da ka ga kayan kiɗin ka san waɗanga na Zabarmawa ne. Waɗanga na Hausawa ne. Akwai su. Tabarma ma Tabarma wagga da ake kwanci, in anka ga saƙar Bazabarme, tun da su sun iya, sun iya sosai. Dan wani ya koya, kama ni Bahaushe na koya, ana ganin bambanci a ce ‘amma lalle ka iya amma ba ta kai ba kama inda Bazabarme ne ya yi shi.’ Akwai shi wannan duka.